

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ  
до лекцій**

|                      |                                                                                  |
|----------------------|----------------------------------------------------------------------------------|
| Навчальна дисципліна | Основи патентознавства                                                           |
| Галузь знань         | G «Інженерія, виробництво та будівництво»                                        |
| Спеціальність        | G21 «Біотехнології та біоінженерія»                                              |
| Спеціалізація        | Промислова та фармацевтична біотехнологія                                        |
| Форма навчання       | Заочна                                                                           |
| Кафедри              | Аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,<br>Судової медицини та медичного права |

**Затверджено** на засіданні кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії  
Протокол № 1 від 26 серпня 2026 р.

**Затверджено** на засіданні кафедри судової медицини та медичного права  
Протокол № 1 від 26 серпня 2026 р.

**Розглянуто та затверджено** на засіданні ЦМК «Фармація та Біотехнологія»  
Протокол № 1 від 31 серпня 2026 р.

Автори:

Гождзінський С.М. – доцент кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,  
Зайцева Г.М. – завідувачка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,  
Пушкарьова Я.М. – доцентка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,  
Беляков А.М. – завідувач кафедри судової медицини та медичного права,  
Демченко І.С. – доцент кафедри судової медицини та медичного права.



## **Лекція № 1 «Настановча лекція. Вступ у дисципліну. Інтелектуальна власність. Промислова власність у біотехнології»**

**Вид лекції:** традиційна (інформаційна).

**Компетенції:**

1. демонструвати знання та розуміння основних засад інтелектуальної власності та патентознавства;
2. демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

**Мета лекції:**

1. дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо поняття інтелектуальної власності, її основних об'єктів і суб'єктів, видів прав інтелектуальної власності та основних напрямів правової охорони результатів інтелектуальної діяльності у біотехнології;
2. виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищенню рівня правової культури особистості та відповідального ставлення до результатів інтелектуальної діяльності;
3. розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, аналітичне мислення, самостійність та здатність застосовувати знання у професійній діяльності.

**Обладнання лекції:** комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

**Завдання лекції:**

знати основні поняття та принципи права інтелектуальної власності, основні об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності, а також основні способи правової охорони результатів інтелектуальної діяльності у біотехнології.

**План лекції:**

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.
  - 2.1. Загальні відомості про інтелектуальну власність та її значення у біотехнології.
  - 2.2. Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності. Промислова власність у біотехнології.
3. Підсумки.

*Опис етапів лекції*

| Назва етапу лекції         | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Освітня мета етапу                                                                                                                                                                                                                                          | Час    |
|----------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
| <b>Вступна частина</b>     | Настановча лекція спрямована на формування у здобувачів цілісного уявлення про зміст, структуру та практичну значущість навчальної дисципліни, а також визначення орієнтирів їх подальшої навчальної діяльності. Інтелектуальна власність у біотехнології охоплює результати наукової, технічної та творчої діяльності, які можуть мати наукову, практичну та комерційну цінність. Правова охорона таких результатів є важливою складовою професійної діяльності сучасного біотехнолога.                                                                                                                                                                                                      | Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції.                                                                                                                                                                                    | 2 хв.  |
| <b>Загальна інформація</b> | Основними завданнями настановчої лекції є: ознайомлення студентів із метою, завданнями та місцем дисципліни у структурі освітньо-професійної програми, зокрема її роллю у формуванні загальних і фахових компетентностей; розкриття змістової структури курсу, включаючи основні теми та логіку їх взаємозв'язку; формування уявлення про очікувані результати навчання, зокрема знання, уміння та навички, які мають бути сформовані у процесі опанування дисципліни; ознайомлення з основними поняттями інтелектуальної власності, її об'єктами та суб'єктами; розкриття значення авторського права, промислової власності та інших засобів правової охорони для біотехнологічних розробок; | Формування у здобувачів вищої освіти системного розуміння змісту навчальної дисципліни, її місця у професійній підготовці та оволодінні базовими орієнтирами для ефективного засвоєння навчального матеріалу й подальшого розвитку фахових компетентностей. | 25 хв. |

| Назва етапу лекції       | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Освітня мета етапу                                                                                                                                                                       | Час    |
|--------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
|                          | ознайомлення з основними напрямками патентування біотехнологічних винаходів; формування розуміння ролі патентної інформації та патентного пошуку у науковій і практичній діяльності; актуалізація міждисциплінарних зв'язків та практичного значення дисципліни для майбутньої професійної діяльності.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                          |        |
| <b>Контрольна робота</b> | На цьому етапі здобувачам пояснюються основні вимоги до виконання поточного та підсумкового контролю з дисципліни. Контроль знань спрямований на перевірку рівня засвоєння основних понять інтелектуальної власності, розуміння об'єктів і суб'єктів права інтелектуальної власності, здатності розрізняти основні види правової охорони результатів інтелектуальної діяльності та застосовувати отримані знання під час аналізу біотехнологічних ситуацій. Пояснюються форми контролю, вимоги до виконання завдань, критерії оцінювання та принципи академічної доброчесності. Здобувачам надаються рекомендації щодо підготовки до поточного та підсумкового контролю, роботи з навчальною літературою, нормативно-правовими актами, | Формування у здобувачів чіткого розуміння змісту, структури, вимог та критеріїв оцінювання контрольних заходів як орієнтира для ефективної підготовки та успішного засвоєння дисципліни. | 15 хв. |

| Назва етапу лекції | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Освітня мета етапу                                                                                                                                                   | Час   |
|--------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
|                    | патентними базами даних та іншими інформаційними ресурсами.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                      |       |
| <b>Підсумки</b>    | Настановча лекція забезпечує формування у здобувачів цілісного уявлення про зміст дисципліни, її значення для професійної підготовки біотехнолога та основні напрями правової охорони результатів інтелектуальної діяльності. Інтелектуальна власність є важливим інструментом захисту наукових і технологічних розробок, їх комерціалізації та впровадження у практичну діяльність. Подальше вивчення дисципліни буде спрямоване на набуття знань і практичних навичок щодо патентування біотехнологічних винаходів, проведення патентного пошуку, правової охорони промислових зразків, торговельних марок, комерційної таємниці та інших об'єктів інтелектуальної власності. | Формування у здобувачів розуміння структури дисципліни, її професійного значення та основних напрямів подальшого вивчення інтелектуальної власності у біотехнології. | 3 хв. |

## Рекомендована література

### Основна

1. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII, статті 1 та 5 : станом на 6 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
2. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII, статті 1, 6 та 7 : станом на 14 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>.
3. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 418-426: станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

### **Додаткова**

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). *Укрпатент*. URL: <https://ukrpatent.org/uk>.

## **Лекція № 2. Патентування штамів мікроорганізмів та клітинних ліній. Патентування у сфері генної інженерії**

**Вид лекції:** традиційна, інформаційна.

### **Компетенції:**

1. демонструвати знання та розуміння основ патентного права у сфері біотехнології;
2. усвідомлювати значущість патентування штамів мікроорганізмів, клітинних ліній та об'єктів генної інженерії;
3. розуміти особливості правової охорони біотехнологічних винаходів;
4. демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу під час визначення патентоздатності біотехнологічних об'єктів.

### **Мета лекції:**

1. дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо особливостей патентування штамів мікроорганізмів та клітинних ліній; розкрити основні принципи патентування об'єктів генної інженерії; ознайомити з вимогами до депонування біологічного матеріалу;
2. виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, правової культури та відповідального ставлення до використання біотехнологічних розробок;
3. розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, аналітичне мислення та здатність оцінювати можливість правової охорони біотехнологічних об'єктів.

**Обладнання лекції:** комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

### **Завдання лекції:**

1. знати загальні відомості щодо патентування штамів мікроорганізмів та клітинних ліній;
2. уміти ідентифікувати об'єкти патентування у сфері генної інженерії.

### **План лекції:**

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.
  - 2.1. Особливості патентування штамів мікроорганізмів та клітинних ліній.
  - 2.2. Будапештський договір та депонування біологічного матеріалу.

## 2.3. Патентування у сфері генної інженерії.

### 3. Підсумки.

#### Опис етапів лекції

| Назва етапу лекції                                                        | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Освітня мета етапу                                                                              | Час    |
|---------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
| <b>Вступна частина</b>                                                    | Сучасна біотехнологія характеризується активним створенням нових штамів мікроорганізмів, клітинних ліній, генетичних конструкцій та інших біологічних об'єктів, які мають наукову, практичну та комерційну цінність. Правова охорона таких розробок є важливою складовою інноваційної діяльності та забезпечує можливість захисту результатів наукових досліджень. Особливого значення набувають питання патентування живих біологічних об'єктів та об'єктів генної інженерії. | Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції.                        | 2 хв.  |
| <b>Особливості патентування штамів мікроорганізмів та клітинних ліній</b> | Штам мікроорганізму як об'єкт біотехнології може характеризуватися новими властивостями, продуктивністю, стійкістю або здатністю синтезувати певну біологічно активну речовину. Клітинні лінії також можуть бути об'єктами біотехнологічних розробок за умови відповідності встановленим вимогам правової охорони. Особливість таких об'єктів полягає в тому, що їх неможливо повноцінно охарактеризувати лише                                                                 | Сформувати знання щодо особливостей правової охорони штамів мікроорганізмів та клітинних ліній. | 15 хв. |

| Назва етапу лекції                                                 | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Освітня мета етапу                                                                                                            | Час    |
|--------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
|                                                                    | текстовим описом. Для підтвердження можливості відтворення біологічного об'єкта може застосовуватися процедура депонування. Розглянути критерії, яким має відповідати біотехнологічний об'єкт для отримання патентної охорони. Розглянути кейс 1.                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                               |        |
| <b>Будапештський договір та депонування біологічного матеріалу</b> | Будапештський договір встановлює систему міжнародного визнання депонування мікроорганізмів для цілей патентної процедури. Депонування полягає у передачі біологічного матеріалу до уповноваженої депозитарної установи, яка забезпечує його зберігання та можливість надання відповідно до встановлених процедур. У патентних матеріалах зазначаються відомості про депонований біологічний матеріал та номер депонування. Особливу увагу приділяють вимогам до життєздатності, чистоти та ідентифікації біологічного матеріалу. Розглянути кейс 2. | Оволодіти знаннями щодо призначення депонування біологічного матеріалу та ролі Будапештського договору у патентній процедурі. | 10 хв. |
| <b>Патентування у сфері генної інженерії</b>                       | Об'єктами патентування у сфері генної інженерії можуть бути штучно створені генетичні конструкції, рекомбінантні молекули нуклеїнових кислот, вектори, клітини з новими генетичними властивостями,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Розкрити особливості патентування об'єктів генної інженерії та сформувати вміння визначати об'єкти,                           | 15 хв. |

| Назва етапу лекції | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Освітня мета етапу                                                                                                 | Час   |
|--------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
|                    | способи отримання біотехнологічних продуктів та інші технічні рішення. Під час оцінювання можливості патентування необхідно розмежовувати природний об'єкт або відкриття та результат технічної діяльності людини. Окремої уваги потребують технології редагування геному, зокрема CRISPR/Cas9, а також правові та етичні обмеження щодо генетичних технологій. Розглянути кейс 3.                                                                                                                          | які можуть бути предметом патентної охорони.                                                                       |       |
| <b>Підсумки</b>    | Патентування біотехнологічних розробок є важливим механізмом захисту результатів наукової та інноваційної діяльності. Штами мікроорганізмів, клітинні лінії та об'єкти генної інженерії мають специфічні особливості правової охорони, пов'язані з необхідністю їх належної характеристики та, у відповідних випадках, депонування. Для ефективного захисту біотехнологічної розробки необхідним є дотримання вимог до патентоздатності, розкриття суті винаходу та відтворюваності біологічного матеріалу. | Підкреслити значущість патентування біотехнологічних розробок та необхідність дотримання правових і етичних вимог. | 3 хв. |

*Кейси для обговорення зі студентами під час лекції*

### **Кейс 1 (до питання 2.1)**

Наукова група отримала новий штам мікроорганізму, який характеризується підвищеною продуктивністю щодо синтезу біологічно активної речовини. Штам стабільно зберігає заявлені властивості під час культивування.

Необхідно визначити:

1. які ознаки нового штаму мають значення для його патентування;
2. які критерії патентоздатності необхідно оцінити;
3. які особливості правової охорони живого біологічного об'єкта необхідно врахувати;
4. у яких випадках виникає необхідність депонування штаму.

### **Кейс 2 (до питання 2.2)**

Дослідник розробив нову клітинну лінію, яку планує використовувати для отримання біотехнологічного продукту. Для підтвердження можливості відтворення розробки біологічний матеріал передано до депозитарної установи.

Необхідно визначити:

1. призначення депонування біологічного матеріалу;
2. значення депозитарної установи у патентній процедурі;
3. інформацію, яка має бути пов'язана з депонованим матеріалом;
4. значення життєздатності та чистоти біологічного матеріалу;
5. роль Будапештського договору у міжнародному визнанні депонування.

### **Кейс 3 (до питання 2.3)**

Дослідницька група створила генетичну конструкцію, яка містить рекомбінантну послідовність нуклеїнової кислоти та забезпечує отримання клітинами певного цільового білка. Розробники планують отримати патент на створену конструкцію та спосіб її використання.

Необхідно визначити:

1. які елементи розробки можуть бути об'єктами патентування;
2. які ознаки мають бути розкриті в описі винаходу;
3. значення новизни, винахідницького рівня та промислової придатності;
4. відмінність між природною генетичною послідовністю та штучно створеною генетичною конструкцією;
5. особливості правової та етичної оцінки технологій редагування геному.

### **Рекомендована література**

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>
2. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/go/3687-12>
3. Budapest Treaty on the International Recognition of the Deposit of Microorganisms for the Purposes of Patent Procedure // World Intellectual Property Organization (WIPO). <https://www.wipo.int/en/web/treaties/registration/budapest/index>
4. Про державне регулювання генетично-інженерної діяльності та державний контроль за розміщенням на ринку генетично модифікованих організмів і продукції : Закон України від 23.08.2023 № 3339-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/go/3339-20>

### **Додаткова**

1. Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO). Patents. URL: <https://www.wipo.int/en/web/patents/index>
2. European Patent Office (EPO). Biotech patents. URL: <https://www.epo.org/en/news-events/in-focus/biotechnology-patents>

### **Питання для самопідготовки студента до лекції**

1. Особливості патентування штамів мікроорганізмів та клітинних ліній.
2. Будапештський договір та депонування біологічного матеріалу.
3. Патентування об'єктів генної інженерії.

## **Лекція № 3. Промислові зразки та торговельні марки у біотехнології**

**Вид лекції:** традиційна, інформаційна.

**Компетенції:**

1. демонструвати знання та розуміння основ правової охорони промислових зразків та торговельних марок у сфері біотехнології;
2. усвідомлювати значущість правової охорони зовнішнього вигляду біотехнологічної продукції, обладнання та засобів її представлення на ринку;
3. розуміти особливості реєстрації та використання промислових зразків і торговельних марок у біотехнологічній галузі;
4. демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу під час визначення можливості правової охорони промислового зразка або торговельної марки.

**Мета лекції:**

1. дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо правової охорони промислових зразків і торговельних марок; розкрити критерії охороноздатності промислових зразків та основні вимоги до торговельних марок у біотехнології;
2. виховна мета – сприяти формуванню правової культури, відповідального ставлення до результатів творчої та підприємницької діяльності, а також поваги до прав інтелектуальної власності;
3. розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, аналітичне мислення та здатність оцінювати можливість правової охорони зовнішнього вигляду біотехнологічної продукції та засобів її індивідуалізації.

**Обладнання лекції:** комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

**Завдання лекції:**

1. знати основні положення щодо правової охорони промислових зразків та торговельних марок у біотехнології;
2. уміти визначати об'єкти, які можуть бути захищені як промислові зразки або торговельні марки.

**План лекції:**

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.

2.1. Промислові зразки у біотехнології.

2.2. Зареєстровані та незареєстровані промислові зразки.

2.3. Торговельні марки у біотехнології.

### 3. Підсумки.

*Опис етапів лекції*

| Назва етапу лекції                       | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Освітня мета етапу                                                                                                    | Час    |
|------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
| <b>Вступна частина</b>                   | Біотехнологічна продукція представлена на ринку не лише своїми технічними та функціональними характеристиками, а й зовнішнім виглядом, дизайном упаковки, обладнання та засобів її представлення. Важливу роль у комерціалізації біотехнологічних розробок відіграють також торговельні марки, які забезпечують індивідуалізацію продукції та послуг, формують впізнаваність виробника і сприяють захисту від недобросовісного використання позначень. Правова охорона промислових зразків і торговельних марок є складовою системи інтелектуальної власності у біотехнології. | Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції.                                              | 2 хв.  |
| <b>Промислові зразки у біотехнології</b> | Промисловий зразок як об'єкт інтелектуальної власності пов'язаний із зовнішнім виглядом виробу. У біотехнологічній галузі правова охорона може стосуватися дизайну лабораторного та технологічного обладнання, контейнерів, упаковки, пристроїв                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Сформувати знання щодо поняття, об'єктів та критеріїв охороноздатності промислових зразків у біотехнологічній галузі. | 15 хв. |

| Назва етапу лекції                                        | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Освітня мета етапу                                                                                                                                                     | Час    |
|-----------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
|                                                           | та інших виробів. Розглянути критерії охороноздатності промислового зразка та значення новизни й індивідуального характеру зовнішнього вигляду виробу. Розглянути особливості визначення обсягу правової охорони за зображеннями та іншими матеріалами, що характеризують промисловий зразок. Розглянути кейс 1.                                                                                                                      |                                                                                                                                                                        |        |
| <b>Зареєстровані та незареєстровані промислові зразки</b> | Правова охорона зовнішнього вигляду виробу може здійснюватися шляхом реєстрації промислового зразка. Окрему увагу приділити особливостям незареєстрованого промислового зразка, умовам виникнення та строкам його правової охорони. Розглянути значення дати розкриття промислового зразка для набуття та реалізації прав. Проаналізувати переваги й обмеження зареєстрованої та незареєстрованої охорони дизайну. Розглянути кейс 2. | Оволодіти знаннями щодо особливостей зареєстрованих і незареєстрованих промислових зразків та способів захисту прав на дизайн біотехнологічної продукції й обладнання. | 10 хв. |
| <b>Торговельні марки у біотехнології</b>                  | Торговельна марка є засобом індивідуалізації товарів і послуг та важливим інструментом комерціалізації біотехнологічної продукції. Розглянути словесні, зображувальні, комбіновані та інші види позначень. Охарактеризувати вимоги до                                                                                                                                                                                                 | Розкрити особливості правової охорони торговельних марок та сформулювати вміння визначати можливість використання                                                      | 15 хв. |

| Назва етапу лекції | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Освітня мета етапу                                                                                                                           | Час   |
|--------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
|                    | позначень, які можуть отримати правову охорону, та підстави для відмови у реєстрації. Розглянути роль торговельної марки у формуванні бренду біотехнологічної компанії, захисті продукції від підробок та розмежуванні товарів різних виробників. Розглянути кейс 3.                                                                                                                                                                             | позначення як торговельної марки у біотехнологічній галузі.                                                                                  |       |
| <b>Підсумки</b>    | Промислові зразки та торговельні марки є важливими об'єктами інтелектуальної власності у процесі комерціалізації біотехнологічних розробок. Промисловий зразок забезпечує охорону зовнішнього вигляду виробу, тоді як торговельна марка забезпечує індивідуалізацію товарів і послуг. Правильний вибір способу правової охорони дозволяє ефективніше захистити дизайн біотехнологічної продукції, обладнання та комерційне позначення виробника. | Підкреслити значущість правової охорони промислових зразків і торговельних марок для розвитку та комерціалізації біотехнологічних інновацій. | 3 хв. |

*Кейси для обговорення зі студентами під час лекції*

### **Кейс 1 (до питання 2.1)**

Біотехнологічна компанія розробила новий лабораторний прилад. Функціональне призначення приладу аналогічне вже відомим пристроям, однак його корпус має оригінальну форму, особливе поєднання конструктивних елементів та декоративне оформлення.

Необхідно визначити:

1. які елементи зовнішнього вигляду можуть мати значення для охорони промисловим зразком;
2. які критерії охороноздатності необхідно оцінити;
3. значення новизни та індивідуального характеру промислового зразка;
4. які матеріали можуть використовуватися для характеристики зовнішнього вигляду виробу.

### **Кейс 2 (до питання 2.2)**

Компанія представила на ринку нову упаковку для біотехнологічного препарату з оригінальним дизайном, але не здійснила її реєстрацію як промислового зразка. Через певний час інша компанія почала використовувати практично аналогічний дизайн упаковки.

Необхідно визначити:

1. особливості правової охорони незареєстрованого промислового зразка;
2. значення моменту першого розкриття дизайну;
3. відмінності між зареєстрованим та незареєстрованим промисловим зразком;
4. можливі способи захисту прав власника дизайну;
5. переваги попередньої реєстрації промислового зразка.

### **Кейс 3 (до питання 2.3)**

Біотехнологічна компанія розробила новий пробіотичний продукт та планує вивести його на ринок під позначенням, яке складається з оригінальної назви та графічного елемента. Інша компанія вже використовує подібне позначення для аналогічної продукції.

Необхідно визначити:

1. чи може запропоноване позначення бути торговельною маркою;
2. які критерії необхідно врахувати під час оцінювання можливості його реєстрації;
3. значення схожості позначень для однорідних товарів;
4. роль торговельної марки у захисті біотехнологічної продукції від підробок;
5. відмінність торговельної марки від промислового зразка.

### **Рекомендована література**

#### **Основна**

1. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII, статті 1 та 5 : станом на 6 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> .

2. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII, статті 1, 5 та 6 : станом на 14 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> .

3. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 418-426 : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> .

#### **Додаткова**

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). *Ukrpatent*. URL: <https://ukrpatent.org/uk>
2. Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO). Patents. URL: <https://www.wipo.int/en/web/patents/index>
3. European Patent Office (EPO). Biotech patents. URL: <https://www.epo.org/en/news-events/in-focus/biotechnology-patents>

#### **Питання для самопідготовки студента до лекції**

1. Особливості правової охорони промислових зразків у біотехнології.
2. Зареєстровані та незареєстровані промислові зразки.
3. Торговельні марки у біотехнології та їх роль у комерціалізації біотехнологічної продукції.

### Лекція № 3 «Промислова власність. Об'єкти промислової власності в біотехнології»

**Вид лекції:** традиційна (інформаційна, проблемна).

**Компетенції:**

1) демонструвати знання та розуміння основних засад правової охорони промислових зразків;

2) демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

**Мета лекції:**

1) дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо правової охорони промислових зразків;

2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури особистості;

3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

**Обладнання лекції:** комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

**Завдання лекції:**

1) знати основи правової охорони промислових зразків.

**План лекції:**

1. Вступна частина.

2. Основні питання лекції.

2.1. Загальні відомості про промисловий зразок.

2.2. Складання і подання заявки на видачу патенту.

3. Підсумки.

#### Опис етапів лекції

| Назва етапу лекції | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Освітня мета етапу                                                       | Час   |
|--------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|-------|
| Вступна частина    | Промисловий зразок – результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання (промисловий дизайн). Завдяки використанню промислового зразка, виріб придбає зовнішню і споживацьку привабливість; у результаті, зростає комерційна вартість виробу і вірогідність його реалізації на ринку збуту.<br>Охорона промислового зразка сприяє економічному розвитку, активізуючи художню творчість в промисловості і виробництві, а також в традиційних сферах мистецтва і художніх промислах. | Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції. | 2 хв. |

|                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                     |        |
|----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|--------|
| Загальні відомості про промисловий зразок.   | <p>Об'єкти промислового зразка: форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб. Промисловий зразок відповідає умовам патентоспроможності, якщо він є новим, тобто, якщо сукупність його суттєвих ознак не стала загальнодоступною у світі до дати подання заявки до Укрпатенту або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету.</p> <p>Виріб повинен легко піддаватися промислового тиражуванню. Звідси і назва «промисловий зразок». Якщо цей критерій не задовольняється, об'єкт кваліфікується як витвір мистецтва і підпадає під охорону за законом про авторські права, а не про промислову власність.</p> <p><i>Розглянути кейс 1.</i></p>                                                 | Оволодіти знаннями щодо основ правової охорони промислових зразків. | 15 хв. |
| Складання і подання заявки на видачу патенту | <p>Заявка на патентування повинна містити: заяву про видачу патенту в одному примірнику; комплект зображень виробу, що дають повне уявлення про зовнішній вигляд виробу, у двох примірниках; опис промислового зразка в одному примірнику; креслення, схему, карту.</p> <p>Заяву про видачу патенту подають за встановленою формою, у ній вказується ім'я та місце проживання заявника — фізичної особи та повну назву Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України, місцезнаходження заявника — юридичної особи.</p> <p>Комплект зображень виробу повинен давати повне уявлення про зовнішній вигляд виробу.</p> <p>Опис промислового зразка містить такі розділи: назва промислового зразка; прізвище, ініціали автора промислового зразка; призначення та галузь застосування промислового зразка;</p> | Проаналізувати процедуру подання заявки на видачу патенту.          | 10 хв. |

|          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                              |       |
|----------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|-------|
|          | <p>перелік зображень, креслень і схем, схем і карт; суть та суттєві ознаки промислового зразка.</p> <p>Креслення, схеми та карти включаються до складу заявки в разі потреби пояснення суті промислового зразка, визначення габаритів та співвідношень розмірів загального вигляду виробу чи його елементів, пояснення ергономічних особливостей зовнішнього вигляду виробу тощо.</p> <p><i>Розглянути кейс 2.</i></p> |                              |       |
| Підсумки | <p>У сфері біотехнології для промислових зразків важливою є не стільки естетична, скільки ергономічна складова. Варто вказати, що зловживання правами інтелектуальної власності на промислові зразки зумовлене заявочним принципом надання правової охорони, тобто під відповідальність заявника.</p>                                                                                                                  | Узагальнити отримані знання. | 3 хв. |

*Кейси для обговорення зі студентами під час лекції*

### **Кейс 1 (до питання 2.1)**

Обґрунтуйте, які з наведених об'єктів інтелектуальної власності належать до об'єктів промислового зразка:

- ✦ форма, промислові споруди,
- ✦ малюнок,
- ✦ об'єкти архітектури,
- ✦ друкована продукція,
- ✦ об'єкти газоподібних
- ✦ речовин,
- ✦ об'єкти сипких речовин?

### **Кейс 2 (до питання 2.2)**

З'ясуйте, які складові частини, необхідні для подачі заявки на патентування промислового зразка:

- ✦ рішення товариства винахідників України,
- ✦ заява про видачу патенту,
- ✦ висновок підприємства, на якому працює заявник, комплект зображень виробу,
- ✦ опис промислового
- ✦ зразка,
- ✦ креслення,
- ✦ свідоцтво на право зайняття підприємницькою діяльністю,

- ✦ схема,
- ✦ карта,
- ✦ дозвіл місцевих органів самоврядування.

### **Рекомендована література**

4. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII, статті 1 та 5 : станом на 6 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

5. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII, статті 1, 5 та 6 : станом на 14 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

6. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 418-426 : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

### **Додаткова**

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). *Укрпатент*. URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення: 20.06.2024).

### **Питання для самопідготовки студента до лекції**

1. Об'єкти промислового зразка.
2. Критерії охороноздатності промислового зразка.

## Лекція № 2 «Промислова власність. Об'єкти промислової власності в біотехнології»

**Вид лекції:** традиційна (інформаційна, проблемна).

**Компетенції:**

- 1) розуміти суть поняття «об'єкти промислової власності» з точки зору біотехнології;
- 2) демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

**Мета лекції:**

- 1) дидактична мета – розкрити поняття «промисловий зразок» з точки зору біотехнології;
- 2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури особистості;
- 3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

**Обладнання лекції:** комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

**Завдання лекції:**

- 1) уміти ідентифікувати об'єкти промислового зразку з точки зору біотехнології.

**План лекції:**

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.
  - 2.1. Промислові зразки у сфері біотехнології.
3. Підсумки.

### Опис етапів лекції

| Назва етапу лекції                      | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Освітня мета етапу                                                       | Час    |
|-----------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|--------|
| Вступна частина                         | Промислові зразки у сфері біотехнології стосуються зовнішнього вигляду медичних виробів, інструментів, пристроїв та обладнання, що використовуються в медичній практиці. Ці зразки охоплюють не тільки технічну функціональність виробу, але й естетичний вигляд, що також може впливати на зручність використання та сприйняття з боку пацієнтів та медичного персоналу. | Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції. | 5 хв.  |
| Промислові зразки у сфері біотехнології | У вигляді активного діалогу/дискусії/обговорення разом з аудиторією ідентифікувати об'єкти промислового зразка у сфері біотехнології.                                                                                                                                                                                                                                     | Розкрити значення промислових зразків у сфері біотехнології.             | 35 хв. |

|          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                              |       |
|----------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|-------|
|          | <p>Промислові зразки в медичній сфері можуть включати:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Дизайн медичних пристроїв: Зовнішній вигляд приладів, таких як інгалятори, шприци, електронні прилади (глюкометри, тонометри), ортопедичні засоби тощо.</li> <li>2. Медичний одяг та аксесуари: Форма медичного персоналу, захисне спорядження, такі як маски, рукавички, щитки.</li> <li>3. Меблі та інтер'єр медичних установ: Дизайн лікарняних ліжок, медичних візків, меблів для операційних та приймальних відділень.</li> <li>4. Упаковка ліків: Оригінальний дизайн упаковки, що полегшує ідентифікацію ліків і підвищує їх безпеку під час зберігання та використання.</li> </ol> |                              |       |
| Підсумки | <p>Охорона прав на промислові зразки важлива для запобігання копіюванню дизайну, що забезпечує захист інновацій та сприяє розвитку медичної індустрії. В Україні промислові зразки можуть бути зареєстровані у відповідності до законодавства про інтелектуальну власність, зокрема через патентування промислових зразків.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Узагальнити отримані знання. | 5 хв. |

### Рекомендована література

7. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII, статті 1 та 5 : станом на 6 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
8. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII, статті 1, 5 та 6 : станом на 14 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
9. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 418-426 : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

### Додаткова

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). *Укрпатент*. URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення: 20.06.2024).

### Питання для самопідготовки студента до лекції

1. Об'єкти промислового зразка у сфері біотехнології.

## 2. Роль промислових зразків у сфері біотехнології.

## Лекція № 6 «Правова охорона торговельних марок»

**Вид лекції:** традиційна (інформаційна, проблемна).

**Компетенції:**

1) демонструвати знання та розуміння основних засад правової охорони знаків для товарів та послуг;

32) демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

**Мета лекції:**

1) дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо правової охорони знаків для товарів та послуг;

2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури особистості;

3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

**Обладнання лекції:** комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

**Завдання лекції:**

1) знати основи правової охорони знаків для товарів та послуг.

**План лекції:**

1. Вступна частина.

2. Основні питання лекції.

2.1. Поняття товарного знаку для товарів та послуг.

2.2. Правова охорона торговельних знаків.

3. Підсумки.

### Опис етапів лекції

| Назва етапу лекції | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Освітня мета етапу                                                       | Час   |
|--------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|-------|
| Вступна частина    | Знаки допомагають споживачеві розрізнити товари різних виробників. Саме з цією метою виникла потреба надати правову охорону такому найменуванню або фірмі, щоб нею не могли неправомірно скористатися інші особи. Крім товарних знаків, виникла необхідність ще в одному правовому засобі розрізнення товарів одного й того самого виду. На ринку має значення не лише якість товару, його зовнішній вигляд, але і його виробник. Тобто, виникла потреба розрізняти деякі товари і за місцем їх виробництва. Таким чином, виникло право на комерційне найменування, право на | Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції. | 5 хв. |

|                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                              |        |
|-----------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|--------|
|                                               | торговельну марку, право на географічне зазначення.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                              |        |
| Поняття товарного знака для товарів та послуг | <p>Товарний знак і знак обслуговування – позначення для відрізнєння відповідно товарів і послуг, які виробляють чи надають одні фізичні або юридичні особи, від однорідних товарів і послуг, що виробляють чи надають інші фізичні або юридичні особи.</p> <p>Знак – позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів та послуг інших осіб.</p> <p>Об'єкти товарного знаку:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Словесні у вигляді слів або сполучень літер.</li> <li>2. Зображувальні у вигляді графічних композицій будь-яких форм на площині.</li> <li>3. Об'ємні у вигляді фігур або їх композицій у трьох вимірах.</li> <li>4. Комбінації вищезазначених позначень.</li> </ol> <p>Товарний знак може бути зареєстрований у будь-якому кольорі чи кольоровому поєднанні.</p> <p>Правова охорона надається знаку, що не суперечить публічному порядку, принципам гуманності і моралі та на який не поширюються підстави для відмови в наданні правової охорони, встановлені законодавством.</p> <p>Вартість товарного знака іноді перевищує вартість усього майна фірм, тому товарний знак ретельно охороняється його власником.</p> <p><i>Розглянути кейс 1.</i></p> | Оволодіти знаннями щодо основ правової охорони знаків для товарів та послуг. | 15 хв. |
| Правова охорона торговельних знаків           | Правова охорона торговельних знаків є важливою складовою системи інтелектуальної власності, що забезпечує захист прав власників торговельних марок на їх унікальні позначення, які використовуються для ідентифікації товарів чи послуг.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Проаналізувати особливості правової охорони торговельних знаків.             | 20 хв. |

|          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                              |       |
|----------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|-------|
|          | <p>Особливості правової охорони торговельних знаків визначаються як національним законодавством, так і міжнародними угодами.</p> <p>У разі порушення прав на торговельний знак власник може звернутися до суду з вимогою захисту своїх прав. У суді можна домагатися заборони використання знака, стягнення компенсації за збитки та припинення виготовлення чи розповсюдження товарів з порушенням прав.</p> |                              |       |
| Підсумки | Правова охорона торговельних знаків захищає інтереси власників та сприяє розвитку чесної конкуренції на ринку, запобігаючи можливим порушенням і копіюванню брендів.                                                                                                                                                                                                                                          | Узагальнити отримані знання. | 5 хв. |

*Кейси для обговорення зі студентами під час лекції*

### **Кейс 1 (до питання 2.1)**

Визначте, які із позначень згідно із Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» можуть одержати правову охорону:

- ✦ словесні у вигляді слів або сполучень літер, які не мають розрізняльної здатності;
- ✦ зображувальні у вигляді графічних композицій будь-яких форм на площині;
- ✦ державні герби, прапори й емблеми;
- ✦ об'ємні у вигляді фігур або їх композицій у трьох вимірах;
- ✦ емблеми;
- ✦ скорочені або повні найменування міжнародних міжурядових організацій;
- ✦ комбінації словесних, зображувальних та об'ємних позначень;
- ✦ офіційні контрольні, гарантійні та пробірні клейма; печатки;
- ✦ офіційні назви держав;
- ✦ нагороди та відзнаки.

### **Рекомендована література**

#### **Основна**

1. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII, статті 1 та 5 : станом на 6 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

2. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII, статті 1, 5 та 6 : станом на 14 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

3. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 418-426 : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

**Додаткова**

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). *Укрпатент*. URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення: 20.06.2024).

**Питання для самопідготовки студента до лекції**

1. Об'єкти торговельної марки.
2. Підстави для відмови в наданні правової охорони.

## Лекція № 7 «Торговельні марки у медицині»

**Вид лекції:** традиційна (інформаційна, проблемна).

**Компетенції:**

- 1) розуміти особливості назв лікарських засобів;
- 2) демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

**Мета лекції:**

- 1) дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо правової охорони знаків для товарів та послуг на прикладі фармацевтичної галузі;
- 2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури особистості;
- 3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

**Обладнання лекції:** комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

**Завдання лекції:**

- 1) уміти застосовувати отримані знання до характеристики назв лікарських засобів.

**План лекції:**

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.
  - 2.1. Використання товарних знаків у медицині та фармації.
  - 2.2. Назва лікарського засобу як об'єкт дослідження судової експертизи.
3. Підсумки.

### Опис етапів лекції

| Назва етапу лекції                                  | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Освітня мета етапу                                                       | Час    |
|-----------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|--------|
| Вступна частина                                     | Торговельні марки у медицині мають важливе значення для ідентифікації та просування медичних продуктів і послуг. Вони допомагають відрізнити фармацевтичні компанії, медичні препарати, обладнання та послуги серед інших конкурентів на ринку, що є важливим аспектом для побудови довіри пацієнтів і лікарів. | Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції. | 2 хв.  |
| Використання товарних знаків у медицині та фармації | Серйозні фармацевтичні фірми нерідко залучають фахівців-лінгвістів та семонеміків (від грецької – призначати назву, знак) для розробки назви свого нового лікарського засобу, бо цей процес має велике комерційне і юридичне значення. Комерційне                                                               | Проаналізувати особливості назв лікарських засобів.                      | 15 хв. |

|                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                |        |
|-------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|--------|
|                   | <p>значення полягає в легкості ідентифікації препарату, його можливості відрізнятися від інших, тобто його маркетинговому успіху, приємному і легкому звучанні, можливо, асоціативному порівнянні.</p> <p>Слід зауважити, що найбільш поширеними в цій галузі є саме словесні позначення лікарських засобів, – принаймні це те, що ми можемо спостерігати на українському ринку лікарських засобів, і якщо врахувати, що іноземними препаратами ми, м'яко кажучи, не обділені, можна зробити висновок, що більш як 80% – це все таки словесні позначення, які мають графічну і фонетичну форму. Правда, дуже часто ці словесні позначення супроводжують графічні знаки. Для легкого проведення асоціацій хімічні препарати називають традиційно для цієї галузі, назви складають з фрагментів хімічної назви або декількох хімічних назв (для комбінованих препаратів); іноді назва вказує на захворювання (наприклад, «Антиангін»), часто назви походять від назв рослинних компонентів (фізостигмін – від рослини фізостигма), ліки тваринного походження співзвучні з назвами органів, тканин, ферментів (адреналін, інсулін та ін.), синтетичні лікарські засоби частіше називають за частинами хімічних назв (парацетамол – від пара-ацетамінофенол, димедрол – від диметиламіноетиловий ефір бензгідролу), деякі назви містять натяк на лікувальний ефект (Но-Шпа від nospasm Анальгін – від <i>analgos</i> (заперечення і біль). Іноді зазначені методи вироблення назв поєднуються.</p> <p><i>Розглянути кейс 1.</i></p> |                                |        |
| Назва лікарського | Торгова назва лікарського засобу – словесне позначення, під яким певний                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Проаналізувати відмінності між | 20 хв. |

|                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                          |  |
|--------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|--|
| <p>засобу як об'єкт дослідження судової експертизи</p> | <p>виробник проводить реєстрацію, пропонує до продажу та реалізує на фармацевтичному ринку вироблений ним лікарський (фармацевтичний) засіб, який має певний якісний та кількісний склад та фармакологічні властивості.</p> <p>Відмінність між назвою лікарського засобу та торговельною маркою полягає у їх функціональному призначенні. Торговельна марка виконує роль розрізняльного позначення – засобу індивідуалізації товарів конкретного виробника на ринку однорідної продукції. Назва лікарського засобу виконує загально-інформативну функцію, пов'язану з призначенням тих чи інших ліків.</p> <p>Торгові назви лікарських засобів (фармацевтичних препаратів), зареєстровані як торговельні марки для товарів, часто стають предметом судових спорів через їх схожість настільки, що можна сплутати. При цьому, іноді в судових рішеннях містяться протилежні висновки щодо схожості одних і тих же назв лікарських засобів. У більшості справ проводиться первинна та повторна судові експертизи, а в деяких випадках до справи залучають і більше висновків судових експертиз та експертних досліджень.</p> <p>Особливість реалізації лікарських засобів на ринку зумовлює і особливості визначення схожості їх назв, зареєстрованих як торговельні марки. Крім того, не всі загальні підходи до визначення схожості позначень можуть застосовуватись до назв лікарських засобів.</p> <p>При встановленні схожості назв лікарських засобів необхідно враховувати велику кількість взаємопов'язаних факторів</p> | <p>назвою лікарського засобу та торговельною маркою.</p> |  |
|--------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|--|

|          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                   |       |
|----------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
|          | (семантичну, фонетичну, графічну схожості та інше).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                   |       |
| Підсумки | Результати інтелектуальної діяльності людини у медичній сфері за своєю специфікою та значенням, а саме – впливом на здоров'я та життєдіяльність людини, відрізняються від результатів інтелектуальної діяльності в інших сферах. Зараз широко обговорюється необхідність створення спеціальних правил розгляду заявок на винахід у сфері фармацевтики та біотехнології. Як показує проведене дослідження, такий же висновок можна зробити і щодо необхідності створення спеціальних правил розгляду заявок та проведення експертизи торговельних марок –лікарських засобів. | Акцентувати увагу на особливостях результатів інтелектуальної діяльності людини у медичній сфері. | 5 хв. |

*Кейси для обговорення зі студентами під час лекції*

#### **Кейс 1 (до питання 2.1)**

У фармацевтичній галузі у процесі створення лікарських засобів дуже важливою ланкою є його назва. Можна виділити три основні групи назв лікарських засобів:

- 1) хімічні – походять від молекулярних формул діючих речовин і характеризують хімічну структуру молекули;
- 2) міжнародні непатентовані – проходять реєстрацію у ВООЗ, не підлягають реєстрації в національних патентних відомствах;
- 3) торговельні – товарні знаки.

Чи може хімічна назва лікарського засобу бути зареєстрована як товарний знак?

Як віднайти нову назву для препарату-генерика?

#### **Рекомендована література**

##### **Основна**

1. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII, статті 1 та 5 : станом на 6 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
2. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII, статті 1, 5 та 6 : станом на 14 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
3. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 418-426 : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

##### **Додаткова**

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). *Укрпатент*. URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення: 20.06.2024).

**Питання для самопідготовки студента до лекції**

1. Об'єкти торговельної марки у медицині та фармації.
2. Роль торговельних марок у медицині та фармації.

## Лекція № 8 «Ліцензування прав інтелектуальної власності»

**Вид лекції:** традиційна (інформаційна, проблемна).

**Компетенції:**

- 1) розуміти основні терміни, що стосуються ліцензування;
- 2) демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

**Мета лекції:**

- 1) дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо видів ліцензійних договорів та ліцензійних платежів;
- 2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури, моральних, естетичних та інших якостей особистості;
- 3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

**Обладнання лекції:** комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

**Завдання лекції:**

- 1) знати види ліцензійних договорів та їх особливості;
- 2) знати види ліцензійних платежів та їх особливості.

**План лекції:**

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.
  - 2.1. Ліцензійні договори.
  - 2.2. Ліцензійні платежі.
3. Підсумки.

### Опис етапів лекції

| Назва етапу лекції  | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Освітня мета етапу                                                       | Час    |
|---------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|--------|
| Вступна частина     | Ліцензування прав інтелектуальної власності – це процес, за допомогою якого власник прав на об'єкт інтелектуальної власності надає іншій особі (ліцензіату) дозвіл на використання цих прав на певних умовах і за винагороду, зберігаючи при цьому своє право власності на об'єкт. Це важливий інструмент комерціалізації інтелектуальної власності у багатьох галузях, зокрема у фармацевтиці, технологіях, науці та медицині. | Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції. | 5 хв.  |
| Ліцензійні договори | Ліцензійні договори – це угоди між власником прав на об'єкт інтелектуальної власності (ліцензіаром) та іншою стороною (ліцензіатом), які                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Оволодіти знаннями щодо видів та особливостей                            | 20 хв. |

|                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                     |        |
|--------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|--------|
|                    | <p>надають ліцензіату право використовувати об'єкт інтелектуальної власності на певних умовах. Ці договори є ключовими для комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, таких як патенти, торговельні марки, авторські права, промислові зразки та інші.</p> <p>У Цивільному Кодексі України передбачені такі види ліцензійних договорів: виключна ліцензія, одинична ліцензія, невиключна ліцензія, інші види, що не суперечать закону.</p>                       | ліцензійних договорів.                                              |        |
| Ліцензійні платежі | <p>Ліцензійні платежі – це фінансові виплати, які ліцензіат сплачує ліцензіару за право користування об'єктом інтелектуальної власності на основі ліцензійного договору. Ліцензійні платежі можуть мати різну структуру, залежно від умов договору, характеру об'єкта інтелектуальної власності та галузі, в якій він використовується. Основними видами ліцензійних платежів є: паушальний платіж, роялті, комбінований платіж.</p>                                      | Оволодіти знаннями щодо видів та особливостей ліцензійних платежів. | 15 хв. |
| Підсумки           | <p>У сфері біотехнології ліцензування є ключовим механізмом для передачі прав на використання патентів на лікарські засоби, медичні технології та інші інновації. Фармацевтичні компанії часто використовують ліцензування для поширення своїх продуктів на інші ринки або співпрацюють із компаніями з метою дослідження та розробки нових ліків. Ліцензійні угоди в цій галузі також можуть включати положення про клінічні випробування та маркетингову підтримку.</p> | Усвідомити значущість норм академічної доброчесності.               | 5 хв.  |

## Рекомендована література

### Основна

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 1109-1111 : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

### Додаткова

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). *Укрпатент*. URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення: 20.06.2024).

**Питання для самопідготовки студента до лекції**

1. Види ліцензійних договорів.
2. Види ліцензійних платежів.

## Лекція № 9 «Основні засади академічної доброчесності»

**Вид лекції:** традиційна (інформаційна, проблемна).

**Компетенції:**

- 1) демонструвати здатність діяти у професійній та навчальній діяльності із позицій академічної доброчесності;
- 2) усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності;
- 3) оцінювати приклади людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності.

**Мета лекції:**

- 1) дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо основних засад академічної доброчесності та її порушень;
- 2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури, моральних, естетичних та інших якостей особистості;
- 3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

**Обладнання лекції:** комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

**Завдання лекції:**

- 1) знати основні принципи та цінності академічної доброчесності;
- 2) уміти розрізняти види порушень академічної доброчесності.

**План лекції:**

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.
  - 2.1. Академічна доброчесність та її цінності.
  - 2.2. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти.
  - 2.3. Порушення академічної доброчесності.
3. Підсумки.

*Опис етапів лекції*

| Назва етапу лекції | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Освітня мета етапу                                                       | Час   |
|--------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|-------|
| Вступна частина    | Академічна доброчесність визначає можливість сталого розвитку університетської освіти. Формування академічної доброчесності як складника академічної культури є невід'ємною умовою трансформації вищої освіти в Україні. Академічна доброчесність – довгострокова інвестиція, що забезпечує формування довіри до освіти і науки, та приведе до суспільного прогресу, зростання рівня соціально-економічного розвитку. | Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції. | 2 хв. |

|                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                            |        |
|---------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
| Академічна доброчесність та її цінності                 | <p>Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання та викладання.</p> <p>Цінності, на яких ґрунтується академічна доброчесність:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– чесність – обов’язковий базис у викладанні, навчанні, дослідженні й роботі;</li> <li>– довіра – можливість співпраці та обміну власними ідеями, без наражання на нелегальне використання інформації;</li> <li>– справедливість – прозорі очікування від учасників освітнього процесу і практики функціонування закладу освіти;</li> <li>– повага – взаємна і включає повагу до себе та повагу до інших;</li> <li>– відповідальність – протистояти спокусі порушення норм і правил;</li> <li>– відвага – активні дії з відстоювання академічної доброчесності.</li> </ul> <p><i>Розглянути кейс 1.</i></p> | Оволодіти знаннями щодо поняття академічної доброчесності та її фундаментальних цінностей. | 15 хв. |
| Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти | <p>Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;</li> <li>– посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;</li> <li>– дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;</li> <li>– надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.</li> </ul> <p><i>Розглянути кейс 2.</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                   | Розкрити умови дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти.                    | 10 хв. |
| Порушення академічної                                   | Порушення академічної доброчесності:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Оволодіти знаннями щодо                                                                    | 15 хв. |

|                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                       |          |
|-------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|----------|
| доброчесно<br>сті | <ul style="list-style-type: none"> <li>– академічний плагіат – оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства;</li> <li>– самоплагіат – оприлюднення власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;</li> <li>– фабрикація – вигадкування даних чи фактів;</li> <li>– фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних;</li> <li>– списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання;</li> <li>– обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої діяльності чи організації освітнього процесу;</li> <li>– хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;</li> <li>– необ’єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.</li> </ul> <p><i>Розглянути кейси 3 та 4.</i></p> | видів порушення академічної доброчесності.            |          |
| Підсумки          | <p>Якість освіти можна визначати за певними показниками та конкретними критеріями, а також перевірити їх дотримання всіма учасниками освітнього процесу. Один із таких показників – академічна доброчесність.</p> <p>Знання і виконання правил академічної доброчесності, недопущення плагіату, списування та інших академічно недоброчесних дій –</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Усвідомити значущість норм академічної доброчесності. | 3<br>хв. |

|  |                                                                                                                    |  |  |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|
|  | невід’ємна ціннісна складова успішного навчання, передумова забезпечення належної якості освіти на всіх її рівнях. |  |  |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|

*Кейси для обговорення зі студентами під час лекції*

### **Кейс 1 (до питання 2.1)**

Визначити з наведеного переліку шість фундаментальних цінностей, на яких ґрунтується академічна доброчесність. Обґрунтувати свій вибір та пояснити значущість цінностей академічної доброчесності (або довести їх не важливість) для професії лікаря.

Перелік характеристик: чесність, обман, довіра, почуття, справедливість, повага, сила, любов, відповідальність, щирість, етика, взаєморозуміння, жорстокість, відвага.

### **Кейс 2 (до питання 2.2)**

Після ознайомлення із магістерською роботою студента науковий керівник порадив йому замінити фото одного з дослідів на фото кращої якості. Оскільки можливості переробити дослід та зробити нові фото студент вже не мав, науковий керівник надав своє власне фото схожого дослідів. Студент використав це фото у своїй роботі без вказання автора та відповідного посилання.

Чи можна вважати поведінку студента академічно доброчесною?

Чи можна вважати поведінку наукового керівника академічно доброчесною?

Обґрунтувати відповідь.

### **Кейс 3 (до питання 2.3)**

Студент виконав певне експериментальне дослідження для підтвердження своєї гіпотези. У результаті отримав дані, серед яких декілька показників суперечать гіпотезі його дослідження. Через брак часу він вирішує не враховувати суперечливі дані, а натомість юнак використовує лише ті показники, які підтверджують гіпотезу.

Чи порушив студент принципи академічної доброчесності? Обґрунтувати відповідь.

### **Кейс 4 (до питання 2.3)**

Студент А. вивчає певну навчальну дисципліну. У силабусі курсу зазначено, що для допуску до іспиту студенти мають набрати 60 балів під час семінарських занять. Студент А. бере активну участь в обговореннях і впевнений, що він набирає достатню кількість балів для допуску. За день до іспиту викладач надсилає групі списки із набраними балами і прізвища тих, хто не допущений до іспиту. Серед недопущених є і студент А. Він звертається до викладача з проханням пояснити такий результат і отримує відповідь «Я так оцінив вашу роботу на семінарських заняттях».

Чи є поведінка викладача порушенням академічної доброчесності? Обґрунтувати відповідь.

## **Рекомендована література**

## **Основна**

2. Положення про академічну доброчесність у Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця, Київ, 2020, 10 с. URL: [https://drive.google.com/file/d/1EVG51GI8sz8sVBgCH58ume5\\_aBnK4ccl/view](https://drive.google.com/file/d/1EVG51GI8sz8sVBgCH58ume5_aBnK4ccl/view) (дата звернення: 20.06.2024).

3. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII, стаття 50 : станом на 5 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII, стаття 42 : станом на 12 трав. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII, стаття 42 : станом на 5 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

## **Додаткова**

1. Центр академічної етики та досконалості в освіті «Етос». *Академічна доброчесність*. URL: <http://e-csr.org.ua/> (дата звернення: 20.06.2024).

2. International Center for Academic Integrity. *Resources*. URL: <https://academicintegrity.org/> (дата звернення: 20.06.2024).

## **Питання для самопідготовки студента до лекції**

1. Законодавча база у сфері академічної доброчесності.

2. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти.

3. Види порушення академічної доброчесності: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

## Лекція № 10 «Формування академічної культури»

**Вид лекції:** традиційна (інформаційна, проблемна).

**Компетенції:**

- 1) демонструвати здатність діяти у професійній та навчальній діяльності відповідно до цінностей академічної культури;
- 2) усвідомлювати цінність набуття нових знань та академічні норми, яких слід дотримуватися;
- 3) володіти навичками самоорганізації для здійснення успішної наукової діяльності.

**Мета лекції:**

- 1) дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо основ академічної культури;
- 2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури, моральних, естетичних та інших якостей особистості;
- 3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

**Обладнання лекції:** комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

**Завдання лекції:**

- 1) знати основні чинники формування академічної культури та її складові елементи;
- 2) уміти практично використовувати набуті інформаційні компетентності.

**План лекції:**

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.
  - 2.1. Складові академічної культури.
  - 2.2. Інформаційна компетентність – індикатор рівня академічної культури.
  - 2.3. Плагіат як форма академічного шахрайства.
3. Підсумки.

*Опис етапів лекції*

| Назва етапу лекції | Зміст етапів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Освітня мета етапу                                                       | Час   |
|--------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|-------|
| Вступна частина    | Поняття «академічна культура» поєднує культуру навчання в університеті, цінності, традиції, норми, правила проведення наукових досліджень; наукову мовну культуру, культуру високої духовності і моралі, культуру спілкування наукових наставників та студентів, культуру наукової праці і соціальної, моральної відповідальності за результати | Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції. | 2 хв. |

|                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                         |        |
|--------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
|                                                                    | дослідження, культуру толерантності і педагогічного оптимізму, що формується в культурно-освітньому просторі закладів вищої освіти.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                         |        |
| Складові академічної культури                                      | <p>До сфери академічної культури належать такі складники:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– академічна діяльність – навчальна та наукова;</li> <li>– академічне письмо (написання публіцистичних, популярних, наукових, методичних, кваліфікаційних текстів);</li> <li>– академічна інформатика (сформованість бібліографічної компетентності);</li> <li>– академічна комунікація – конференційна діяльність, академічна риторика, професійна етика автора, викладача, академічне право, науково-кваліфікаційні заходи;</li> <li>– підвищення кваліфікації та академічного статусу (неформальна та інформальна освіта).</li> </ul> <p><i>Розглянути кейс 1.</i></p>                                                               | Розкрити суть складових елементів академічної культури.                                                                                                 | 10 хв. |
| Інформаційна компетентність – індикатор рівня академічної культури | <p>У сучасному світі високих технологій, в еру становлення та розвитку інформаційного суспільства, у студентів постійно виникають труднощі з опрацюванням інформації для вирішення поставлених навчальних завдань. Найбільш проблемним є етап перетворення інформації, що передбачає критичне осмислення даних та їх порівняння, а також творчий етап, що вимагає створення власного інтелектуального продукту.</p> <p>Недостатній рівень інформаційної культури та базових вмінь і навичок коректної роботи з інформацією часто призводить до порушення студентами норм академічної доброчесності, що набуває ознак системності та масштабності і становить загрозу формування суспільства, лояльного до вчинення плагіату. Фатальність</p> | Розкрити значущість інформаційної компетентності у процесі формування академічної культури; проаналізувати шляхи підвищення рівня академічної культури. | 15 хв. |

|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                       |        |
|------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
|                                          | <p>наслідку недооцінювання важливості інформаційної культури та грамотності у тому, що у результаті доводиться спрямовувати усі зусилля на боротьбу із плагіатом у студентських роботах, замість того, щоб навчати студентів дотримуватися академічної доброчесності та уникати плагіату. Це проблема національного масштабу, яка потребує негайного вирішення.</p> <p><i>Розглянути кейс 2.</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                       |        |
| Плагіат як форма академічного шахрайства | <p>Плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору. Плагіат в будь-якому разі розглядається як шахрайство.</p> <p>Види плагіату: дослівний плагіат; мозаїчний плагіат; неадекватне перефразування; відсутність посилань на прямі цитати; згадування джерела без посилання; рерайт; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; копіювання чужої наукової роботи, чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм ім'ям; списування письмових робіт інших студентів; фальсифікація; реплікація; републікація.</p> <p><i>Розглянути кейс 3.</i></p> | Оволодіти знаннями щодо основних видів плагіату.                                                                      | 15 хв. |
| Підсумки                                 | <p>Формування академічної культури потребує створення комплексної системи формування академічної грамотності та науково-дослідницької компетентності майбутніх фахівців, яка охопить усі рівні вищої освіти з дотриманням принципу безперервності та наступності.</p> <p>Концепція формування академічної культури повинна стати ключовою ідеєю сучасного вишу, освітня діяльність якого повинна ґрунтуватись на принципах чесності, справедливості, довіри та взаємоповаги усіх учасників</p>                                                                                                                                                                            | Узагальнити отримані знання та усвідомити роль академічної культури як однієї з найважливіших складових вищої школи . | 3 хв.  |

|  |                                                                                                                                                                                                                        |  |  |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|
|  | академічного процесу. Необхідно створити новий підхід до навчання як організації навчально-пошукової, дослідницької, навчально-ігрової, моделюючої діяльності; активного обміну думками, творчої академічної дискусії. |  |  |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|

*Кейси для обговорення зі студентами під час лекції*

### **Кейс 1 (до питання 2.1)**

Пояснити значущість (або довести їх не важливість) основних елементів академічної культури для професії лікаря: академічна діяльність; академічне письмо; академічна інформатика; академічна комунікація; підвищення кваліфікації та академічного статусу.

### **Кейс 2 (до питання 2.2.)**

Студенти закладів вищої освіти володіють досить обмеженим комплексом умінь та навичок орієнтування в розгалужених інформаційних потоках. Недостатній рівень інформаційної культури та базових вмінь і навичок коректної роботи з інформацією часто призводить до порушення студентами норм академічної доброчесності.

Назвати вміння/навички/якості, що їх забезпечує володіння інформаційною компетентністю.

Довести правдивість думки, що інформаційну компетентність можна вважати індикатором рівня академічної культури.

Назвати можливі шляхи підвищення рівня академічної культури українського студентства.

### **Кейс 3 (до питання 2.3)**

1. Що з перераховано, на ваш погляд, можна вважати плагіатом?

- використання чужих текстів (повне або часткове) без вказівки на авторство.
- завантаження есе та інших видів робіт з безкоштовних сайтів рефератів і використання їх як власних.
- використання чужих текстів дослівно із посиланням на інше джерело.
- копіювання чужих текстів зі зміною порядку слів у реченні без посилання на джерело.
- переклад чужих текстів з однієї мови на іншу та використання їх у власних роботах без вказівки джерела.
- переписування тексту з джерела власними словами без посилань на джерело.

2. Що з перерахованого ви використовуєте у своєму навчанні?

3. Які, на вашу думку, основні чинники поширення плагіату в студентському середовищі?

### **Рекомендована література**

## **Основна**

1. Положення про академічну доброчесність у Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця, Київ, 2020, 10 с. URL: [https://drive.google.com/file/d/1EVG51GI8sz8sVBgCH58ume5\\_aBnK4ccl/view](https://drive.google.com/file/d/1EVG51GI8sz8sVBgCH58ume5_aBnK4ccl/view) (дата звернення: 20.06.2024).

2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII, стаття 50 : станом на 5 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII, стаття 42 : станом на 12 трав. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII, стаття 42 : станом на 5 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

## **Додаткова**

1. Центр академічної етики та досконалості в освіті «Етос». *Академічна доброчесність*. URL: <http://e-csr.org.ua/> (дата звернення: 20.06.2024).

2. International Center for Academic Integrity. *Resources*. URL: <https://academicintegrity.org/> (дата звернення: 20.06.2024).

## **Питання для самопідготовки студента до лекції**

1. Поняття «академічна культура».
2. Основні складові академічної культури.
3. Види плагіату.